

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Τομέας 4 Συνθέσεων Τεχνολογικής αιχμής

Τεχνικές σχολές και εργαστήρια στα Ιωάννινα

Διπλωματική εργασία

Επιβλέπων καθηγητής: Παναγιώτης Βασιλάτος
Σπουδαστές: Ναβροζίδης Φίλιππος, Τσαγγαλά Δήμητρα

Νοέμβριος 2014

Αθήνα

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
Β.Ιστορική αναδρομή.....	6
Αργυροχρυσοχοΐα.....	8
Υφαντική	9
Ξυλογλυπτική.....	10
Γ.Πολεοδομική καταγραφή	11
Δ1.Αναγνώριση χαρακτηριστικών περιοχής μελέτης.....	14
Δ2.Επιλογή συγκεκριμένων τύπων κτηρίων για στέγαση σχολών και εργαστηρίων	14
Ε.Πολεοδομική πρόταση	15
Ε1.Κτηριολογικό σχολής-εργαστηρίου-φιλαρμονικής	16
Ε2.Πρόταση πεζοδρόμησης.....	17
Σχολές.....	17
Σχολή αργυροχρυσοχοΐας.....	17
Σχολή ξυλογλυπτικής	17
Σχολή υφαντικής.....	18
Υποδομές	19
Ζ. Κεντρικό κτήριο διοίκησης.....	20
Η. Πρότυπη σχολή (υφαντικής)	21
Θ1-α. Τύποι εισόδου καταστημάτων	24
Θ1-β. Εργαλεία μαστόρων.....	24
Θ. Πρότυπο εργαστήριο (υφαντικής)	25
Ι. Υποδείγματα εργαστηρίων	26
Φωτογραφίες μακετών.....	27
Βιβλιογραφία	28
Βιβλία	28
Εργασίες.....	29
Ηλεκτρονικές πηγές	30

Αφιερωμένη στη Λούντα...

Εισαγωγή

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας είναι η δημιουργία ενός συνόλου τεχνικών σχολών και εργαστηρίων για αντικείμενα, στα οποία τα Γιάννενα έχουν μεγάλη παράδοση, όπως είναι η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα και η υφαντική, με σκοπό να καταρτίζονται οι σπουδαστές όχι μόνο σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο.

Ύστερα από σχετική περιήγηση στο ιστορικό κέντρο των Ιωαννίνων διαπιστώσαμε την ύπαρξη πληθώρας κτηρίων, ιστορικών ή μη, που είναι εγκαταλειμμένα και χωρίς καμιά χρήση, μολονότι πολλά από αυτά έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα. Διαπιστώσαμε επίσης την απομάκρυνση από την τοπική παραδοσιακή τέχνη καθώς και το κλείσιμο πολλών εργαστηρίων μικρής κλίμακας (όπως της υφαντουργίας και της ασημουργίας). Πιθανοί λόγοι εγκατάλειψης είναι κυρίως οι εξής: η οικονομική κρίση, που οδήγησε στο κλείσιμο πολλών καταστημάτων στο κέντρο, η γενική απαξίωση του ιστορικού κέντρου από φορείς, που θα έπρεπε να δρουν για την τόνωση του, η εισαγωγή προϊόντων και η παρακμή της τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και η στρόφη κυρίως σε παροχή υπηρεσιών αναψυχής και εμπορίου και όχι παραγωγής.

Η ύπαρξη πολλών δεκάδων κενών κελυφών σε συνδυασμό με την εντεινόμενη οικονομική κρίση μας οδήγησε στη σκέψη δημιουργίας ενός δικτύου σχολών εκμάθησης λαϊκών τεχνών και ταυτόχρονης πρακτικής εξάσκησης σε εργαστήρια, τα οποία θα στεγάζονται σε αυτά τα κενά κελύφη. Σκεφτόμαστε να εφαρμόσουμε ένα είδος διττής εκπαίδευσης, σε μικρή κλίμακα, προς τόνωση της τοπικής παράδοσης με ταυτόχρονη αξιοποίηση τόσο των διατηρητέων αχρησιμοποίητων κτηρίων όσο και της στρατιάς νέων ανέργων, που θα μπορούσαν να επιμορφωθούν με την ταυτόχρονη μερική απασχόλησή τους στα εργαστήρια αυτά.

Α. Περιοχή θέματος

Τα Ιωάννινα είναι η πρωτεύουσα της Ηπείρου και η μεγαλύτερη πόλη του ομώνυμου νομού. Η Ήπειρος ορίζεται ανατολικά από την Πίνδο, στα δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος, νότια από τον Αμβρακικό κόλπο και βόρεια από τις ορεινές περιοχές του Αργυρόκαστρου. Στο ανατολικό τμήμα της Ηπείρου βρίσκεται η κυρίως πεδιάδα των Ιωαννίνων, που περιλαμβάνει την πόλη με τα διάφορα γύρω χωριά, λόφους, βουνά και δύο λίμνες, την Παμβώτιδα με το ομώνυμο νησί και την λίμνη της Λαψίστας. Βορειοανατολικά βρίσκεται η οροσειρά της Πίνδου, παραφυάδα της οποίας αποτελεί το βουνό Μιτσικέλι.

Τα Ιωάννινα γειτνιάζουν άμεσα στα νότια με την Άρτα, την Πρέβεζα και την Φιλιπιάδα, στα ανατολικά με το Μέτσοβο, καθώς και με διάφορα ορεινά χωριά της Πίνδου, στα βόρεια με την Βόρειο Ήπειρο και συγκεκριμένα με το Αργυρόκαστρο και στα δυτικά με την Ηγουμενίτσα και την Παραμυθιά.

Η πρόσβαση από και προς την υπόλοιπη Ελλάδα είναι πολύ εύκολη μέσω της Εγνατίας και της Ιονίας οδού, που συνδέουν τμήματα του ηπειρωτικού χώρου, τα δυτικά με τα ανατολικά και τα βόρεια με τα νότια αντίστοιχα.

Με μια γρήγορη ματιά παρατηρούμε στο χάρτη τη χωροθέτηση του ιστορικού κέντρου των Ιωαννίνων, καθώς και του σύγχρονου κέντρου. Το ιστορικό κέντρο, σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. 606/02-10-1989, περιλαμβάνει την οδό *Ανεξαρτησίας* με τα κτήρια που έχουν μέτωπο σε αυτή, τις περιοχές του χάρτη 1 και 2, καθώς και τον οχυρωμένο οικισμό του κάστρου. Το σύγχρονο κέντρο αποτελείται από τις οδούς Δωδώνης-Αβέρωφ, Μιχαήλ Αγγέλου, Χαριλάου Τρικούπη, Ζυγομάλλη, Γρηγορίου Σακκά και Βλαχλείδη, οι οποίες είναι εμπο-

ρικές και εκατέρωθέν τους αναπτύσσεται η ζώνη της κατοικίας με διάσπαρτα διοικητικά κτήρια και υπηρεσίες.

Β.Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τις λιγοστές ιστορικές μαρτυρίες ο πρώτος οικισμός στα Ιωάννινα καταβλήθηκε στην νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου, το Ιτς Καλέ, χωρίς να είναι γνωστό το πότε ξεκίνησε η οχύρωσή του. Το όνομα των Ιωαννίνων αναφέρεται για πρώτη φορά το 879 μ.Χ. (χωρίς να είναι απολύτως βέβαιο ότι πράγματι πρόκειται για αυτή την πόλη), όταν σε μια σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη υπέγραψε και ο «Ζαχαρίας, ο επίσκοπος των Ιωαννίνων». Πολύ πριν την κατάκτηση (1430), πρέπει να είχε αναπτυχθεί ο οικισμός κατά μήκος και κοντά στην λίμνη, στο τμήμα της πεδιάδας που εκτείνεται νοτιοδυτικά του φρουρίου. Το 1564 τα Ιωάννινα καταγράφονται ως πόλη με 1300 σπίτια, που υπολογίζεται ότι αντιστοιχούν σε πληθυσμό περίπου των 6500 κατοίκων. Μετά το 1611 και τη σταδιακή εκδίωξη των χριστιανών από το Κάστρο (ύστερα από την αποτυχημένη επανάσταση του Διονύσιου του Φιλοσόφου) μπορούμε να θεωρήσουμε με σιγουριά ανεπτυγμένη και την αγορά των Ιωαννίνων έξω από το κάστρο.

Χάρτες επέκτασης πόλης από τον πρώτο οικισμό ως τον 21ο αιώνα

Συστατικά στοιχεία της αγοράς (CARCI)

ΑΡΧΑΙΑ: Δύο παράλληλα κατασκευασμένα κτίρια, κτισμένα με πέτρα και δώροδο μετά την εισβολή του 1589.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ: ορθογώνιο κτίριο με σπονδυλωτό πάτωμα και μαρμαρίνι έσοδο, προσκείμενο στη φιάλα και κτισμένο επί κτισμάτων σπηλαιώδους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ: κεντρικό λειτουργούν ως κτίριο, επίσης ως κεντρικό κτίριο και κτίριο στα δύο εκατοστά κεντρικά στις εσόδους στην εισόδου.

ΧΑΛΚΗ: πηλοδομή, με κωνική οροφή, με δώροδο (ανάμεσα στα κτίρια) είναι κτισμένο προς την πλευρά του δώροδο, αποτελεί μέρος της αγοράς και στην αγορά δύσκολο να ξεχωρίσει από τα άλλα κτίρια.

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ - ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ 4 ΣΥΝΘΕΣΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : Π.ΒΑΣΙΛΑΤΟΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ : ΝΑΒΡΟΣΙΔΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ 04106663
ΤΣΑΓΓΑΛΑ ΔΗΜΗΤΡΑ 04108025

Σύμφωνα με τις λιγοστές ιστορικές μαρτυρίες ο πρώτος οικισμός στα Ιωάννινα τοποθετείται στην νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου, το Ιτς Καλέ, χωρίς να είναι γνωστό το πότε ξεκίνησε η οχύρωσή του. Το όνομα των Ιωαννίνων αναφέρεται για πρώτη φορά το 879 μ.Χ. (χωρίς να είναι απολύτως βέβαιο ότι πράγματι πρόκειται για αυτή την πόλη), όταν σε μια σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη υπέγραψε και ο «Ζαχαρίας, ο επίσκοπος των Ιωαννίνων». Πολύ πριν την κατάκτηση (1430), πρέπει να είχε αναπτυχθεί ο οικισμός κατά μήκος και κοντά στην λίμνη, στο τμήμα της πεδιάδας που εκτείνεται νοτιοδυτικά του φρουρίου. Το 1564 τα Ιωάννινα καταγράφονται ως πόλη με 1300 σπίτια, που υπολογίζεται ότι αντιστοιχούν σε πληθυσμό περίπου των 6500 κατοίκων. Μετά το 1611 και τη σταδιακή εκδίωξη των χριστιανών από το Κάστρο (ύστερα από την αποτυχημένη επανάσταση του Διονύσιου του Φιλοσόφου) μπορούμε να θεωρήσουμε με σιγουριά ανεπτυγμένη και την αγορά των Ιωαννίνων έξω από το κάστρο.

Ο περισσότεροι από τους εκδιωχθέντες εγκαταστάθηκαν στις παραλίμνιες φτωχογειτονιές των βυρσοδεψείων Σιαράβα και Λειβαδιώτη, ενώ οι εύποροι

προτίμησαν τις βορειοδυτικές περιοχές, όπου οικοδόμησαν τις κατοικίες τους σε μεγάλα οικοπέδα. Τότε πιθανότατα δημιουργήθηκαν οι συνοικίες Τσιγαρά, Πλάτανος, Σεράγι, Λιάμ μετζήτι, Αρχιμανδρειό. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες του τούρκου περιηγητή Enliya Celebi, κατά το 1670 τα Ιωάννινα βρίσκονται σε μεγάλη ακμή με 4000 σπίτια και 20000 κατοίκους. Στο κάστρο κατοικούν πλέον μόνο μουσουλμάνοι, ενώ στην πόλη υπάρχουν 37 συνοικίες. Η αγορά έχει 1900 μαγαζιά, κυρίως ραφεία, χρυσοχοεία και εργαστήρια ξυλογλυπτικής. Η πόλη των Ιωαννίνων κατά τον 17^ο αι. αποκτά συγκρότηση οθωμανικού οικισμού, η οποία εκφράζεται με τις υπαίθριες σκεπαστές αγορές-κτήρια, όπως τα Μπεζεστένια. Ως το τέλος του 18^{ου} αι. έχει διαμορφωθεί οριστικά ο χαρακτήρας της οθωμανικής πόλης, η οποία έχει αφενός έναν επίσημο χαρακτήρα στρατιωτικο-διοικητικού κέντρου με δημόσια και άλλα κτήρια και αφετέρου την οικονομική διάστασή της, που σχηματίζεται γύρο από το παζάρι-αγορά. Κατά τον 19^ο αι. στο κεντρικό τμήμα του οικισμού οι λειτουργίες οργανώνονται κατά ομοειδείς δραστηριότητες και διαμορφώνονται έτσι ως νησίδες επαγγελματών οι συντεχνίες. Έτσι ο χώρος αποκτά μια οργανικότητα με ποικιλία στη σχέση δρόμων, χώρων και κτηρίων, δημόσιων και ιδιωτικών. Μετά την απελευθέρωσή τους τα Ιωάννινα τα 1913 προτείνεται η επέκταση της πόλης με μία πιο κανονική- ορθογωνική μορφή, κρατώντας ωστόσο τα υπάρχοντα χαρακτηριστικά όπως τα φυσικά στοιχεία, οι χαράξεις των δρόμων και τα σχήματα των πλατειών. Καθορίζονται κοινόχρηστοι χώροι, ενώ διανοίγονται μεγάλες λεωφόροι μέσα από τις δαιδαλώδεις γειτονιές. Στην συνέχεια του 20^{ου} αι. τα Ιωάννινα αντιμετωπίζουν την ανάγκη στέγασης πληθυσμών λόγω της μεγάλης εισροής προσφύγων μετά τη μικρασιατική καταστροφή, αλλά και μετέπειτα κατά τον δεύτερο παγκόσμιο και τον εμφύλιο πόλεμο. Η ανάγκη αυτή καλύφθηκε χωρίς ιδιαίτερο πολεοδομικό και νομικό πλαίσιο, κάτι που οδήγησε στα φαινόμενα της αυθαίρετης δόμησης και της αντιπαροχής. Οι συνέπειες φαίνονται και σήμερα στην εικόνα της πόλης και οι τακτικές αυτές διαμορφώνουν και σήμερα τον αστικό ιστό της. Σήμερα το ιστορικό κέντρο των Ιωαννίνων παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα, που έχουν σχέση με την αλλοίωση του πολιτισμικού περιβάλλοντος, ενώ το κέντρο εμφανίζει δυσλειτουργίες εξαιτίας της μεγάλης συγκέντρωσης των λειτουργιών.

Εδώ βλέπουμε τα συστατικά στοιχεία της πρότυπης αγοράς της οθωμανικής πόλης, όπως εφαρμόζεται στην πόλη των Ιωαννίνων κατά τον 18^ο και τον 19^ο αιώνα.

Τα κτήρια της αγοράς διακρίνονται σε μικρές σειρές ισόγειων καταστημάτων, τα οποία χωρίζονται μεταξύ τους με εγκάρσιους λίθινους τοίχους και τα οποία στο παρελθόν ονομάζονταν **‘αραστά’**. Πολλά από αυτά υπάρχουν ακόμη. Υπήρχαν - και υπάρχουν ακόμη- τα **χάνια** και οι **στοές**, στο εσωτερικό

των οποίων υπήρχαν παλαιότερα εργαστήρια και πωλητήρια. Και όπως σχεδόν σε κάθε τουρκοκρατούμενη πόλη, που κρατάει τον τύπο της μεσαιωνικής αγοράς, υπήρχε ένα μεγάλο τρουλοσκέπαστο λίθινο οικοδόμημα ονόματι 'Μπεζεστένι', το οποίο αποτελούσε το βασικό κομμάτι της αγοράς και το οποίο πλέον δεν υπάρχει. Κατάλοιπο στη δική μας εποχή αποτελούν τα λίγα πολυώροφα κτήρια που στεγάζουν είτε γραφεία είτε κατοικίες.

Η αγορά δεν είχε την έννοια που της έχουμε δώσει σήμερα. Τότε η αγορά αποτελούσε τον τόπο και παραγωγής και πώλησης προϊόντων. Επομένως τα εργαστήρια συστέγαζαν την πώληση μαζί με την παραγωγή. Σήμερα η αγορά είναι συνυφασμένη αποκλειστικά με τις βιτρίνες των έτοιμων προϊόντων. Επομένως η παραγωγή δεν είναι ορατή και γι' αυτό δεν αντιλαμβανόμαστε την προσπάθεια που απαιτείται για την παραγωγή τους και υποτιμούμε τα επαγγέλματα αυτά, κατατάσσοντάς τα στα "χειρωνακτικά" με διάθεση να τους αποδώσουμε μια γραφικότητα που δεν τη χρειάζονται. Τα επαγγέλματα αυτά μάλιστα για την εποχή τους ήταν πολύ σημαντικά, αφού κάλυπταν τις πολύ βασικές ανάγκες των ντόπιων. Γι' αυτό και υπήρχαν αρκετές σχολές εκμάθησής τους.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα άρχισε μια προσπάθεια μεθοδικής καταγραφής των διαφόρων τεχνοτροπιών, με σκοπό να διδαχθούν αυτές από γενιά σε γενιά. Έτσι ιδρύθηκαν οι πρώτες σχολές. Μέρος λοιπόν και συνέχεια αυτής της προσπάθειας αποτελεί και το δικό μας εγχείρημα.

Αργυροχρυσοχοΐα

Το 1930 ιδρύεται στα Ιωάννινα η Σχολή Αργυροχοΐας. Σκοπός της ήταν η εκμάθηση της τέχνης της αργυροχρυσοχοΐας και η προσφορά κάθε είδους βοήθειας στους υπάρχοντες μαστόρους. Η σχολή στεγάστηκε στο οικοτροφείο Γ. Σταύρου και αποτέλεσε την τέταρτη σχολή που συστεγαζόταν εκεί. Μαθητές δεν ήταν μόνο μικρά και ορφανά παιδιά, αλλά μπορούσαν να εγγραφούν και μεγαλύτεροι σε ηλικία, οι οποίοι απασχολούνταν στα εργαστήρια της πόλης, ενώ έμεναν ως οικότροφοι εντός της Σχολής. Ως καθηγητές δίδαξαν παλαιότεροι τεχνίτες, μεταξύ των οποίων ο Μετσοβίτης Κύργος Λάκκας. Η φοίτηση διαρκούσε από πέντε έως επτά χρόνια, ανάλογα με την ηλικία και την πρόοδο του κάθε μαθητή. Η προσέλευση ήταν ικανοποιητική, καθώς ήδη το 1934 η Σχολή είχε 46 μαθητές. Η λειτουργία της διήρκεσε μέχρι το 1940, οπότε και έκλεισε, για να μην ανοίξει ποτέ ξανά. Όμως αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή προσπάθεια για την αναγέννηση αυτής της τέχνης, της αργυροχρυσοχοΐας, η επιτυχία της οποίας έδειξε τον δρόμο που έπρεπε να ακολουθηθεί. Έτσι, το 1959 ιδρύεται Σχολή αργυροχρυσοχοΐας, η οποία υπαγόταν στο Υπουργείο Εργασίας και από το 1975 στον Ο.Α.Ε.Δ. Η φοίτηση αρχικά ήταν τετραετής και μετά το 1975 τριετής, ενώ οι σπουδαστές είχαν τη δυνατότητα να διαμένουν

σε οικοτροφείο. Κάθε χρόνο γίνονταν δεκτοί ύστερα από εξετάσεις 20 σπουδαστές. Τα μαθήματα ήταν βραδινά, καθώς ο κάθε σπουδαστής είχε την υποχρέωση το πρωί να εργάζεται ως βοηθός σε κάποιο από τα αργυροχρυσοχοΐα της πόλης. Ως προς τα μαθήματα, εκτός από τα κοινά με τα κανονικά γυμνάσια της εποχής (μαθηματικά, φυσική, φιλολογικά κ.α.) διδασκόνταν και ειδικά μαθήματα σχετικά με την αργυροχοΐα, όπως σχέδιο, καλλιγραφία, χαρακτηρισκή, συρματερά, σμάλτο κ.α. Δυστυχώς η Σχολή, η οποία τόσα προσέφερε, ανέστειλε τη λειτουργία της στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ύστερα από 21 χρόνια συνεχούς λειτουργίας. Παρόλα αυτά, η εκμάθηση της τέχνης ήταν συνεχής στα Ιωάννινα, εντός των εργαστηρίων, με τους βοηθούς να μαθητεύουν κοντά στους μαστόρους και με τη σειρά τους, αφού αυτόνομηθούν επαγγελματικά, να διδάσκουν σε δικούς τους πια βοηθούς. Η παραδοσιακή εργασία εντός εργαστηρίων συνδυάζεται πια με το συνασπισμό των μαστόρων σε μεγαλύτερους σχηματισμούς. Έτσι, το 1999 ιδρύθηκε το Κ.Ε.Π.Α.Β.Ι, όπου εντάχθηκαν αρκετοί αργυροχόοι.

Σήμερα έχουν απομείνει μόνο 2 εργαστήρια στο ιστορικό κέντρο, ενώ κάποια λίγα εργαστήρια είναι διασκορπισμένα μέσα στην πόλη. Κάποιοι τεχνίτες βρίσκονται πλέον στο αποκεντρωμένο Κ.Ε.Π.Α.Β.Ι, το οποίο υπολειτουργεί σε σχέση με τις αρχικές προσδοκίες.

Υφαντική

Στην προσπάθεια μας να δώσουμε μία εμπειριστατωμένη εικόνα της υφαντικής τέχνης, όπως αυτή διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε στο νομό Ιωαννίνων, θα πρέπει αρχικά να προτάξουμε μια σύντομη θεωρητική προσέγγιση της υφαντικής τέχνης γενικότερα.

Η υφαντική τέχνη ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων και των διαδικασιών παραγωγής υφαντών προϊόντων, ενώ ως υφαντά νοούνται τα προϊόντα του αργαλειού. Απόλυτη ιστορική αρχή για την τέχνη αυτή δεν εντοπίζεται. Γι' αυτό είναι ανάγκη να θεσπιστεί μία θεωρητική συμβατική αρχή.

Κατά μία δεύτερη προσέγγιση υποστηρίζεται ότι η πρώτη μορφή υφασμάτων ήταν ο πίλος (κετσές). Κατ' αυτή την εκδοχή τα παλαιότερα υφάσματα δεν ήταν υφαντά, προϊόντα δηλαδή του αργαλειού, αλλά κατασκευάζονταν με αλληλοεμπλοκή των ζωικών ινών, οι οποίες έπειτα από ειδική κατεργασία με νερό, με χημικές ουσίες, με θερμότητα και πολύωρο χτύπημα με κόπανο συμπύσσονταν επί ενός επιπέδου και συνιστούσαν ύφασμα. Στους πίλους όμως δεν παρατηρείται ενύφανση. Η τεχνική αυτή αναφέρεται από τις αρχαίες πηγές (Ηρόδοτος IV 23,73,75, Πλάτωνας, Νόμοι, VIII, 849 C, Πολιτ.279D). Ωστόσο είναι μία τεχνική γνωστή μόνο στην Ευρώπη και την Ασία και διαδόθηκε κυρίως σε περιοχές με νομαδικούς πληθυσμούς. Στην

πραγματικότητα πρόκειται για τεχνική παράλληλη με την ύφανση που εξυπηρετεί ειδικές ανάγκες.

Η υφαντική της Ηπείρου αλλά και του Βαλκανικού χώρου φθάνει στη μεγαλύτερη ακμή της γενικότερα από τον 15ο και κυρίως από τον 16ο έως τον 18ο-19ο αιώνα. Πρόκειται πια για μία λαϊκή τέχνη που αποτελεί έκφραση της ψυχής των ανθρώπων με ποικιλία χρωμάτων και σχεδίων. Εξάίρετα δείγματα αυτής της φάσης απαντούν σε πολλές περιοχές του Νομού Ιωαννίνων, Ζαγόρια, Τζουμέρκα και Μέτσοβο, όπου η υφαντική παραγωγή έχει εξελιχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Ο 15ος αιώνας αποτελεί σταθμό για την ηπειρωτική υφαντική, καθώς η ηπειρωτική τεχνοτροπία υπάγεται και ακολουθεί τον φεουδαρχικό κόσμο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από την οποία αντλεί, δανείζεται και αφομοιώνει. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η υφαντική καταλαμβάνει επίσης μία θέση ανάμεσα στα είδη της ελληνικής λαϊκής τέχνης.

Τον 18ο αιώνα παρατηρούνται δύο τάσεις: αφενός αναπτύσσεται η κτηνοτροφία και αφετέρου αναπτύσσεται μία τάξη ξενιτεμένων εμπόρων, που μετακινείται και γίνεται φορέας νέων ιδεών και τάσεων. Τα υφαντά γίνονται εμπορικό, εξαγωγίμο προϊόν και πλουτοπαραγωγική πηγή, αλλά παραμένουν στα πλαίσια της οικιακής «βιοτεχνίας», τέχνης αποκλειστικά των γυναικών του σπιτιού. Από την εποχή αυτή σώζονται συμφωνητικά και έγγραφες παραγγελίες, που μαρτυρούν πολύ ξεκάθαρα την μετατροπή της οικιακής σε εργαστηριακή υφαντική.

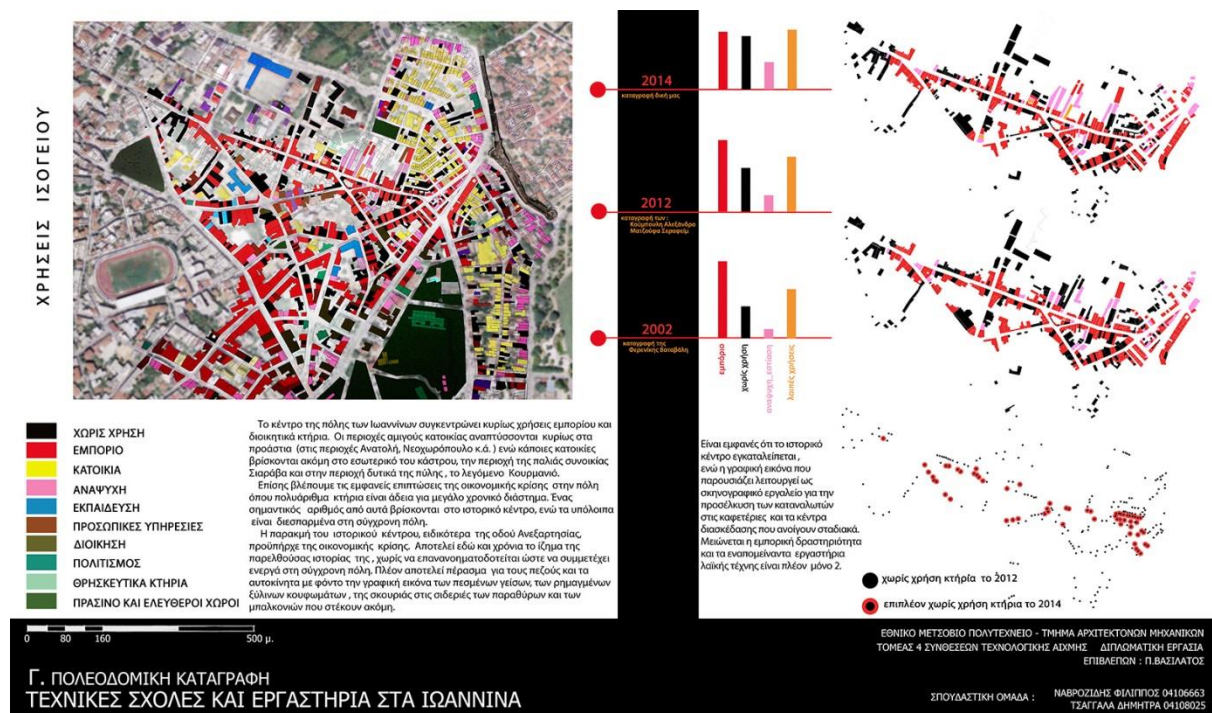
Ξυλογλυπτική

Η τέχνη της ξυλογλυπτικής δεν είχε την έκταση και την αναγνώριση που είχε η τέχνη της υφαντικής και ειδικά της αρχυροχρυσοχοΐας. Υπήρχαν όμως ξυλογλύπτες που κάλυπταν τις ανάγκες των Ιωαννιτών και είχαν αναπτύξει μια τοπική ταυτότητα. Επίσης δεν ήταν λίγες οι φορές που ξυλόγλυπτα συνδυάζονταν με στοιχεία υφαντικής και αρχυροχρυσοχοΐας ως στοιχεία διακόσμησης (π.χ. έπιπλα). Βλέπουμε λοιπόν ότι η βιοτεχνική-καλλιτεχνική παραδοσιακή δραστηριότητα των Γιαννιωτών δεν βασιζόταν στο διαχωρισμό των επιμέρους ειδικοτήτων αλλά χαρακτηριζόταν όλη από μια ενιαία λογική και από ένα κοινό χαρακτήρα.

Δεν αναφερόμαστε στην τέχνη της λιθοξοϊκής, επειδή θα θέλαμε η πρότασή μας να είναι συμβατή με τους μικρές κλίμακας χώρους, που είναι διαθέσιμοι στην οδό Ανεξαρτησίας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δε θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και κάποια εργαστήρια, που να περιλαμβάνουν και την επεξεργασία της πέτρας σε μικρές κλίμακας αντικείμενα. Ο βασικότερος όμως λόγος που δεν περιλάβαμε την επεξεργασία της πέτρας στην πρότασή μας είναι ότι προσδοκούμε το εγχείρημα αυτό να ανταποκρίνεται και σε νέες μεθόδους

επεξεργασίας των υλικών, ενώ, σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε, δεν υπάρχουν ακόμα μηχανήματα ελεγχόμενα από Η/Υ, που να μπορούν να παράγουν τρισδιάστατα αντικείμενα από πέτρα, τα οποία να έχουν χρηστική αξία. Εξάλλου η πέτρα χρησιμοποιήθηκε κυρίως στην κατασκευή κτηρίων και όχι στην κατασκευή καθημερινών χρηστικών ειδών.

Γ.Πολεοδομική καταγραφή

Λόγω της ύπαρξης πολλών κενών εγκαταλειμμένων κελυφών που λειτουργούν πλέον ως σκηνογραφία του παρελθόντος, αποφασίσαμε να τα χρησιμοποιήσουμε τοποθετώντας μέσα σ' αυτά τις νέες χρήσεις και εκμεταλλευόμενοι από τη μια τη μνήμη που ενυπάρχει στην περιοχή και προσδιορίζει την ταυτότητά της και από την άλλη το θεσμό της εκπαίδευσης, που αποκτά μια υπόσταση μέσα από τις νέες τεχνικές σχολές και τα συνεργαζόμενα εργαστήρια.

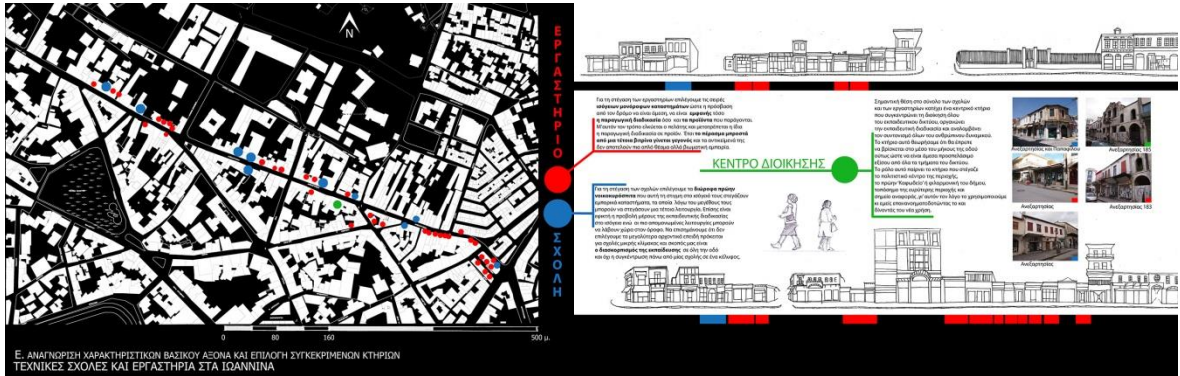
Για τον σκοπό αυτό χαρτογραφήσαμε τα κενά κτήρια κατηγοριοποιώντας τα, ώστε να έχουμε σαφή εικόνα της κατανομής τους σε σχέση με το ιστορικό κέντρο. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήξαμε είναι ότι η πύκνωση των εγκαταλειμμένων κτηρίων κατά μήκος της οδού Ανεξαρτησίας επιβεβαιώνει την υπόθεση που κάναμε εξαρχής σχετικά με την παρακμή του ιστορικού κέντρου. Ένας ακόμη λόγος παρακμής του ιστορικού κέντρου ήταν και η απομάκρυνση

της πληθώρας των εργαστηρίων της οδού Ανεξαρτησίας, τα οποία έδιναν ζωή στην περιοχή καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας και ως πωλητήρια και ως παραγωγικά κέντρα. Αυτό το αντιληφθήκαμε και από τις επιτόπιες επισκέψεις μας αλλά και από συνεντεύξεις που πήραμε από τους κατοίκους της πόλης και από πρώην μάστορες που έτυχε να δουλέψουν και στην οδό Ανεξαρτησίας και στο Κέντρο Παραδοσιακής Βιοτεχνίας (ΚΕ.ΠΑ.ΒΙ). Σήμερα τον χώρο των τότε εργαστηρίων καταλαμβάνουν σταδιακά αλλά με γρήγορους ρυθμούς κέντρα αναψυχής-καφετερίες και εστιατόρια, που λειτουργούν κυρίως τις βραδινές ώρες και στοχεύουν είτε στους ντόπιους νεαρής ηλικίας είτε στους τουρίστες. Στα διαγράμματα βλέπουμε συγκεκριμένα σε ποσοστά την ταχύτητα των αλλαγών στις χρήσεις γης (εμπόριο, αναψυχή και κενά κελύφη) από το 2002 μέχρι και το 2014. Είναι εμφανές ότι το ιστορικό κέντρο εγκαταλείπεται και τις χρήσεις παραγωγής και εμπορίου αντικαθιστά κυρίως η αναψυχή και η εγκατάλειψη.

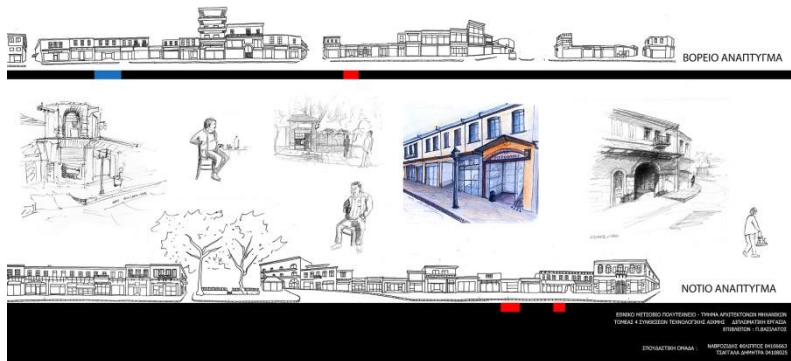
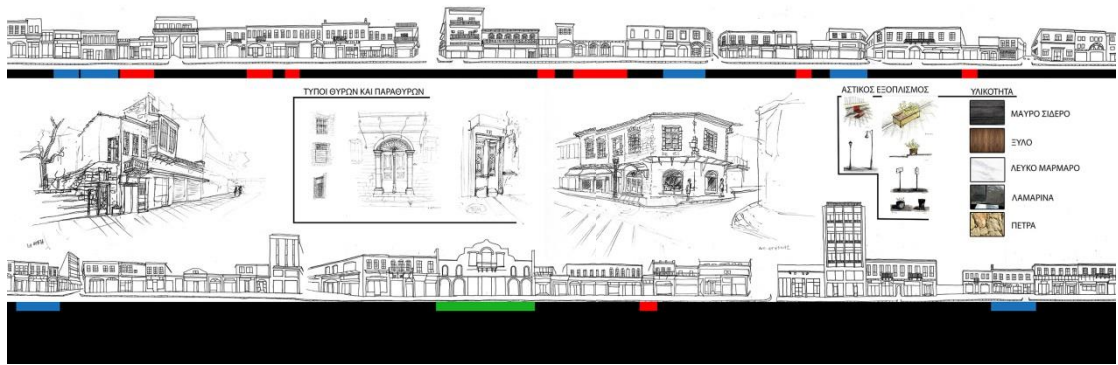
Πρέπει να συμπληρώσουμε επίσης ότι οργανωμένο δίκτυο σχολών τεχνικής κατάρτισης δεν υπάρχει πλέον στα Ιωάννινα και στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου εκτός από κάποια τμήματα του ΟΑΕΔ που υπολειτουργούν, παρότι στο παρελθόν είχαν ιδρυθεί πολλά. Επομένως το μοντέλο σχολών τεχνικής κατάρτισης και πιο συγκεκριμένα της αργυροχρυσοχοΐας, υφαντικής και ξυλογλυπτικής δεν είναι μετέωρο, αφού προϋπήρχε, εγκαταλείφθηκε κι εμείς τώρα το εισάγουμε ξανά με νέους όρους σε μια προσπάθεια **αξιοποίησης** της συσσωρευμένης γνώσης που μένει ανεκμετάλλευτη. Εδώ πρέπει να διασαφηνίσουμε ότι δεν αναφερόμαστε στην επαναφορά ενός παλιού μοντέλου λειτουργίας με μια λογική αναβίωσης του παρελθόντος! Αντίθετα μάλιστα, χρησιμοποιούμε το παρελθόν ως αναφορά και ως υπόβαθρο γνώσης, πάνω στο οποίο θα πατήσει η εξέλιξη που οραματιζόμαστε.

Η οδός Ανεξαρτησίας έχει ένα πλούσιο ιστορικό παρελθόν και έχει αποτελέσει σημείο αναφοράς των εμπορικών δραστηριοτήτων όχι μόνο των Ιωαννίνων αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου. Η οδός αυτή αποτελεί σημαντικό μέρος του ιστορικού κέντρου, ενώ βασικά χαρακτηριστικά της, όπως είναι οι αναλογίες του δρόμου και του ύψους των μετώπων της, παραμένουν ακόμα αναλλοίωτα. Θα λέγαμε μάλιστα ότι η ανθρώπινη παρουσία βρίσκεται σε αρμονική σχέση με τον δρόμο εξαιτίας αυτής της μικρής κλίμακας. Τα κτήρια αυτής της οδού ορίζουν μια περιοχή μη συγχρονισμένη πολεοδομικά με την ανάπτυξη της υπόλοιπης πόλης. Έχει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα που ξεχωρίζει από την υπόλοιπη αστική πραγματικότητα και δεν συνδιαλέγεται μ' αυτή. Οι περισσότεροι αντιλαμβάνονται τον δρόμο ως τόπο παλιών εμπορικών δραστηριοτήτων και ως τόπο εργαστηρίων. Αυτή την μνήμη θα θέλαμε να την εκμεταλλευτούμε και να εντάξουμε την πρότασή μας ως μια λογική συνέχεια αυτού που προϋπήρχε. Γι' αυτό επιλέξαμε να μην επε-

κτείνουμε την πρότασή μας και στις γύρω περιοχές, ώστε να μην διαρρηχθεί ο άξονας, αλλά να ενισχυθεί και να γίνεται αντιληπτός ως μια ενότητα με συγκεκριμένη λειτουργία.

Ε. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΒΑΣΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΗΣ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΗΣ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΗΣ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΧΟΛΗΣ - ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Δ1.Αναγνώριση χαρακτηριστικών περιοχής μελέτης

Επομένως είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε τα υφιστάμενα κτήρια της οδού και να τα κατηγοριοποιήσουμε σε τύπους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά τους ούτως, ώστε να αναγνωρίσουμε τις αρχιτεκτονικές τους αξίες και κατόπιν να αποφασίσουμε αν θα τις υιοθετήσουμε αυτούσιες στην παρέμβασή μας, αν θα τις χρησιμοποιήσουμε σκηνογραφικά ή με παραλλαγές ή αν θα τις απορρίψουμε εντελώς. Πιο συγκεκριμένα στο ιστορικό κέντρο των Ιωαννίνων παρατηρούμε κτήρια κατοικίας, κτήρια αγοράς και κτήρια-εργαστήρια.

Ειδικότερα τα κτήρια της κατοικίας διακρίνονται στα νοικοκυρόσπιτα και στα παλιά μεγάλα αρχοντικά. Τα μεγάλα αρχοντικά είναι συγκεντρωμένα κυρίως στο τέλος της οδού, στα δυτικά, ενώ τα νοικοκυρόσπιτα σε όλο το μήκος της οδού. Βέβαια, τα περισσότερα από αυτά παρότι έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα είναι εγκαταλειμμένα. Κάποια από αυτά έχουν στο ισόγειο καταστήματα, ενώ ο όροφος είτε είναι κενός είτε χρησιμοποιείται ως αποθήκη του μαγαζιού.

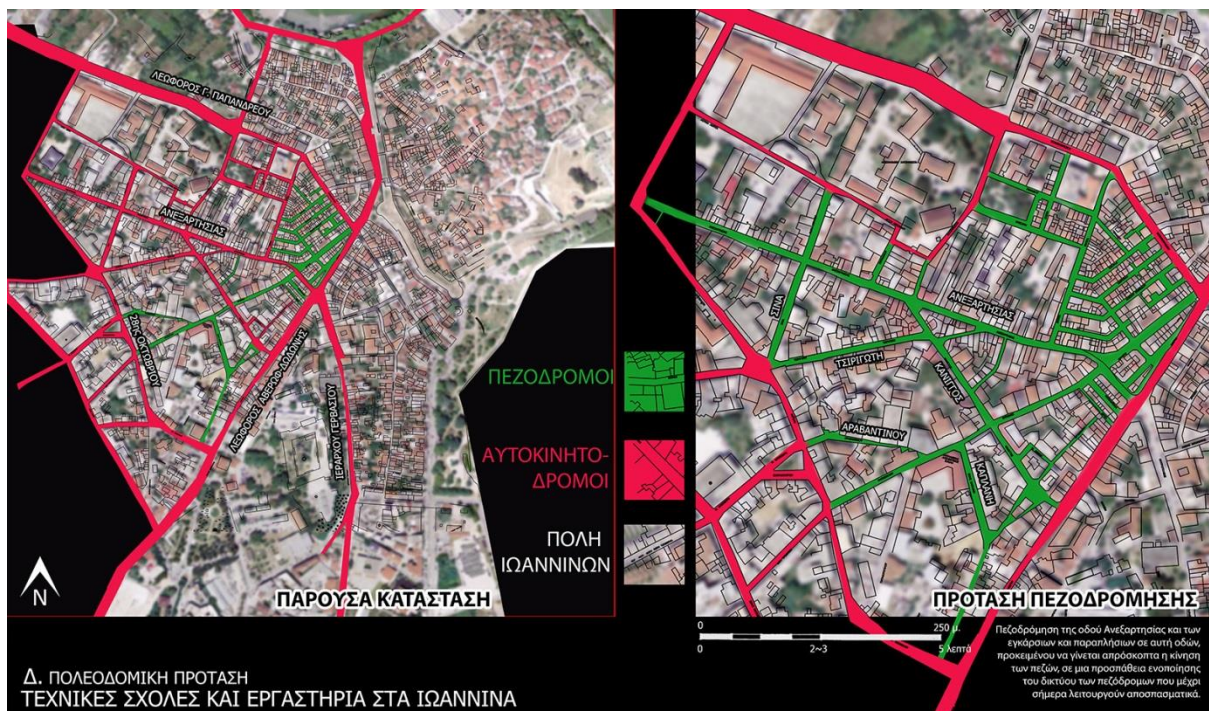
Δ2.Επιλογή συγκεκριμένων τύπων κτηρίων για στέγαση σχολών και εργαστηρίων

Για τη στέγαση των εργαστηρίων επιλέγουμε τις σειρές ισόγειων μονώροφων καταστημάτων, ώστε η πρόσβαση από τον δρόμο να είναι άμεση και να είναι εμφανής τόσο η παραγωγική διαδικασία όσο και τα προϊόντα που παράγονται. Μ' αυτόν τον τρόπο ελκύεται ο πελάτης, ενώ και η ίδια η παραγωγική διαδικασία μετατρέπεται σε προϊόν. Έτσι το πέρασμα μπροστά από μια τέτοια βιτρίνα γίνεται γεγονός και τα αντικείμενά της δεν αποτελούν πια απλό θέαμα αλλά βιωματική εμπειρία.

Εξ άλλου για τη στέγαση των σχολών επιλέγουμε τα διώροφα πρώην νοικοκυρόσπιτα, που τώρα στο ισόγειό τους στεγάζουν εμπορικά κατάστημα, τα οποία λόγω του μεγέθους τους μπορούν να στεγάσουν μια τέτοια λειτουργία. Επίσης στο ισόγειο είναι εφικτή η προβολή μέρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ οι πιο απομονωμένες λειτουργίες μπορούν να λάβουν χώρα στον όροφο. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν επιλέγουμε τα μεγαλύτερα αρχοντικά, επειδή πρόκειται για σχολές μικρής κλίμακας και σκοπός μας είναι η κατανομή της εκπαίδευσης κατά μήκος όλης της οδού και όχι η συγκέντρωση περισσότερων της μίας σχολής σε ένα κέλυφος.

Σημαντική θέση στο σύνολο των σχολών και των εργαστηρίων κατέχει ένα κεντρικό κτήριο, που συγκεντρώνει τη διοίκηση όλου του εκπαιδευτικού δικτύου, οργανώνει την εκπαιδευτική διαδικασία και αναλαμβάνει τον συντονισμό όλου του ανθρώπινου δυναμικού. Το κτήριο αυτό θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να βρίσκεται στο μέσο του μήκους της οδού ούτως, ώστε να είναι άμεσα και εξίσου προσπελάσιμο από όλα τα τμήματα του δικτύου. Το ρόλο αυτό παίρνει το κτήριο που στέγαζε το πολιτιστικό κέντρο της περιοχής, η πρώην φιλαρμονική του δήμου (ή αλλιώς το πρώην 'Καφωδείο'), που αποτελεί τοπόσημο της ευρύτερης περιοχής και σημείο αναφοράς. Για το λόγο αυτό το χρησιμοποιούμε κι εμείς επανανοηματοδοτώντας το και δίνοντάς του νέα χρήση. Πρόκειται για ένα αρχιτεκτόνημα του Μελίρρυτου σε ρυθμό ελαφρομπαρόκ, με επιβλητική όψη, που έχει παραμείνει ίδια από την κατασκευή της, λίθινο και διώροφο, που όμως μέχρι σήμερα παραμένει εγκαταλειμμένο, μολοντί έχουν γίνει προσπάθειες αποκατάστασης και συντήρησής του.

Ε.Πολεοδομική πρόταση

Για να καταστήσουμε πιο εύκολη την πρόσβαση στην οδό Ανεξαρτησίας αποφασίσαμε αρχικά να κάνουμε μια εναλλακτική πρόταση αυτής που έχει ήδη κατατεθεί. Σκοπεύουμε να πεζοδρομήσουμε εξ ολοκλήρου την οδό και να μην επιτρέπουμε την πρόσβαση οχημάτων παρά μόνο για λόγους ανεφοδιασμού. Επιπροσθέτως πεζοδρομούμε και κάποιες παρακείμενες οδούς προ-

κειμένου να γίνεται απρόσκοπτα η κίνηση των πεζών, σε μια προσπάθεια να ενοποιήσουμε το δίκτυο των πεζόδρομων, που μέχρι τώρα λειτουργούσαν αποσπασματικά.

E1.Κτηριολογικό σχολής-εργαστηρίου-φιλαρμονικής

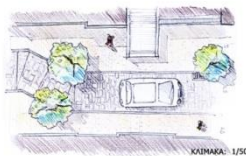
Το δίκτυο περιλαμβάνει

- 1/ κεντρικό κτήριο διοίκησης (πρώην φιλαρμονική) του συνόλου των τεχνικών σχολών που λειτουργεί και ως κεντρική βιβλιοθήκη των σχολών.
- 2/τις τεχνικές σχολές.
- 3/τα εργαστήρια μαθητείας-πρακτικής εφαρμογής.

Η φοίτηση είναι τριετής για κατόχους απολυτηρίου Α'/θμιας και Β'/θμιας εκπαίδευσης και τετραετής για αναλφάβητους οπότε ο πρώτος χρόνος φοίτησης αποτελεί προπαρασκευαστικό στάδιο-προετοιμασία, όπου γίνεται διδασκαλία σημαντικών τομέων.

Στις σχολές οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να καταρτιστούν θεωρητικά πάνω στο αντικείμενο που τους ενδιαφέρει αλλά να εφαρμόσουν στην πράξη τη γνώση που κατέχουν σιγά σιγά κατά τη διάρκεια των σπουδών και όχι μόνο μετά το πέρας της φοίτησης. Έτσι, η γνώση άμεσα γίνεται αντικείμενο εμπέδωσης, είναι ορατά τα αποτελέσματα της προσπάθειας του σπουδαστή και φανερώνονται στο αντικείμενο που δημιουργεί στο εργαστήριο, μαθαίνει να συνεργάζεται και να ανταπεξέρχεται στην καθημερινότητα. Αυτό συμβαίνει επειδή τα εργαστήρια είναι και καταστήματα πώλησης και ο σπουδαστής έρχεται κι εκείνος αντιμέτωπος με τις απαιτήσεις της αγοράς. Γίνεται έτσι ικανός τεχνίτης που έχει μαθητεύσει δίπλα σε μάστορες-γνώστες των παλιών τεχνικών αλλά και της υπάρχουσας τεχνολογίας. Το δίκτυο επομένως δεν μένει στάσιμο. Αναπτύσσεται ανάλογα με τη ζήτηση των τεχνικών ειδικοτήτων. Έχει το περιθώριο εκσυγχρονισμού, εξάπλωσης και μεταλλαγής ανάλογα με τις ανάγκες κάθε εποχής. Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω παρατίθενται οι ειδικότητες εκκίνησης του συνόλου των σχολών και τα μαθήματά τους, σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. 429/2008 που αναφέρει το ωρολόγιο πρόγραμμα των αντίστοιχων ΕΠΑ.Σ..

Ε2.Πρόταση πεζοδρόμησης

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΗΣΗΣ

Σχολές

Σχολή αργυροχρυσοχοΐας

Μαθήματα

Ελεύθερο σχέδιο
Τεχνικό σχέδιο
Βασικές αρχές σχεδιασμού
Εφαρμοσμένες τέχνες
Ιστορία τέχνης
Σχεδίαση με Η/Υ
Σχεδιασμός κοσμήματος
Γεωλογία
Εργαστήρια μεταλλοτεχνίας
Φάκελος εργασίας (portfolio)
Τεχνολογία και εργαστήρια

Σχολή ξυλογλυπτικής

Μαθήματα

Τεχνολογία ξύλου
Τεχνικό σχέδιο
Σχέδιο ξυλουργικών κατασκευών
Σχεδίαση με Η/Υ
Ελεύθερο σχέδιο
Εργαστήρια ξυλουργικής
Βασικά στοιχεία ηλεκτρολογίας και μηχανολογίας

<p>Σχολή υφαντικής</p> <p><u>Μαθήματα</u></p> <p>Τεχνολογία παραγωγής Υφαντικές ύλες και υφάσματα Ιστορία τέχνης και ύφανσης Σχέδιο μόδας και πλέξεων Ελεύθερο σχέδιο Εφαρμογές Η/Υ Κατασκευή ενδυμάτων</p>	<p>Κοινά μαθήματα και των τριών ειδικοτήτων τριετούς φοίτησης:</p> <p>3ετής φοίτηση → ελεύθερο-τεχνικό σχέδιο Βασικές αρχές σχεδιασμού Εφαρμογή σε Η/Υ</p>
--	---

Αποτελεί σημαντικό στόχο η εξίσου θεωρητική και πρακτική κατάρτιση. Το σύνολο των σχολών στη φάση εκκίνησης εξυπηρετεί 5 το πολύ σπουδαστές σε κάθε ειδικότητα. Επομένως οι χωρικές απαιτήσεις δεν είναι μεγάλες για αυτή την πρώτη φάση. Μπορεί η λειτουργία της εκπαίδευσης να χωροθετηθεί στα υπάρχοντα κελύφη. Ειδικότερα για ένα πρότυπο εργαστήριο τεχνικής κατάρτισης και πρακτικής εφαρμογής απαιτούνται μικροί χώροι με μακρείς πάγκους, αποθηκευτικό χώρο, καμίνι σε περίπτωση μεταλλοτεχνίας και επαρκής αερισμός. Επίσης για μια πρότυπη σχολή θεωρητικής κατάρτισης απαιτούνται αίθουσες με μεγάλα τραπέζια ή πάγκους για κατασκευή χειροποίητων αντικειμένων και αίθουσες με καθίσματα για προβολές ή διαλέξεις.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν πιο αναλυτικά το κτήριο της πρώην φιλαρμονικής, αποκαταστημένο σε διοικητικό κέντρο, ένα παράδειγμα νοικοκυρόσπιτου, που αποκαθίσταται σε τεχνική σχολή, και ένα παράδειγμα 'αραστού' με τρεις υποπεριπτώσεις, δηλαδή ένα εργαστήριο αργυροχρυσοχοΐας, ένα εργαστήριο υφαντουργίας και ένα εργαστήριο ξυλογλυπτικής.

Υποδομές

A) Εργαστήριο

Χώροι εκπαίδευσης	18 τ.μ.
Μαγαζί	18 τ.μ.
Βοηθητικοί χώροι	3,61 τ.μ.
Καμίни/αποθήκη	3.61 τ.μ.
Σύνολο	60 τ.μ.

B) Σχολή

Χώροι εκπίδευσης	84,25 τ.μ.
Γραφείο διευθυντή	4 τ.μ.
Βοηθητικοί χώροι	8 τ.μ.
Σύνολο	110 τ.μ.

Γ) Κτήριο διοίκησης

1.Αναγνωστήριο-βιβλιοστάσια	59 τ.μ.
2.Ειδικό αναγνωστήριο	38 τ.μ.
3.Δανεισμός-βιβλιοστάσια-Η/Υ	131 τ.μ.
4.Ιματιοθήκη	13 τ.μ.
5.Ανελκυστήρας	3 τ.μ.
6.WC	18 τ.μ.
7.Αυλή και αποθήκη	22 τ.μ.
8.Γραφείο δημοσίων σχέσεων	22 τ.μ.
9.Γραφείο προμηθειών	21 τ.μ.
10.Κλιμακοστάσιο	19 τ.μ.
11.Είσοδος	40 τ.μ.
12.Γραφείο υπεύθυνου βιβλιοθήκης	16 τ.μ.
13.Γραφείο διασύνδεσης	15 τ.μ.
14.Διεύθυνση	23 τ.μ.
15.Αποθήκη-WC	20 τ.μ.
16.Ανελκυστήρας	3 τ.μ.
17.Βοηθητικοί χώροι-WC	21 τ.μ.
18.Βοηθητικοί χώροι-WC	21 τ.μ.

19.Κλιμακοστάσιο	19 τ.μ.
20.Χώρος εστίασης- café	41 τ.μ.
21.Βοηθητικοί χώροι-WC	15 τ.μ.
22.Βοηθητικοί χώροι-WC	14 τ.μ.
23.Πρωτόκολλο	10 τ.μ.
24.Αναμονή	38 τ.μ.
25.Περιμετρικός διάδρομος κίνησης	49 τ.μ.
26.Γραφείο τεχνικής-οικονομικής υπηρεσίας	28 τ.μ.
Σύνολο α' και β' όροφος=	498τ.μ. + 370 τ.μ. = 870 τ.μ.

Ζ. Κεντρικό κτήριο διοίκησης

Το κτήριο της φιλαρμονικής –γνωστό και ως ‘Καφωδείο’ – χτίστηκε το 1870 και λειτούργησε αρχικά για περισσότερο από 40 χρόνια ως μουσική σκηνή και ως καφεθέατρο (στα πρότυπα των καφωδείων που ανθούσαν εκείνη την εποχή στο Παρίσι και το Λονδίνο). Ο όροφος χρησιμοποιείτο ως χώρος λέσχης με βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο. Μετά το τέλος του Β’ Παγκοσμίου πολέμου το ισόγειο στεγάζει εμπορικά καταστήματα και ο όροφος τη φιλαρμονική του δήμου Ιωαννιτών. Από εκείνη την περίοδο ως τις αρχές του ’90 στο κτήριο παρέμειναν μόνο τα καταστήματα, ενώ το υπόλοιπο του κτηρίου χρησιμοποιείτο ως αποθηκευτικός χώρος. Έπειτα εγκαταλείφθηκε οριστικά. Στο τέλος της δεκαετίας του ’90 έγιναν προσπάθειες αποκατάστασης, για να αποτραπεί η κατάρρευσή του λόγω μακροχρόνιας εγκατάλειψης. Το κτήριο είναι διώροφο ευρωπαϊκού ρυθμού σε οικόπεδο συνολικού εμβαδού 832 τ. μ. Το ισόγειο καλύπτει επιφάνεια 520 τ. μ., ενώ ο όροφος 450 τ.μ. περίπου.

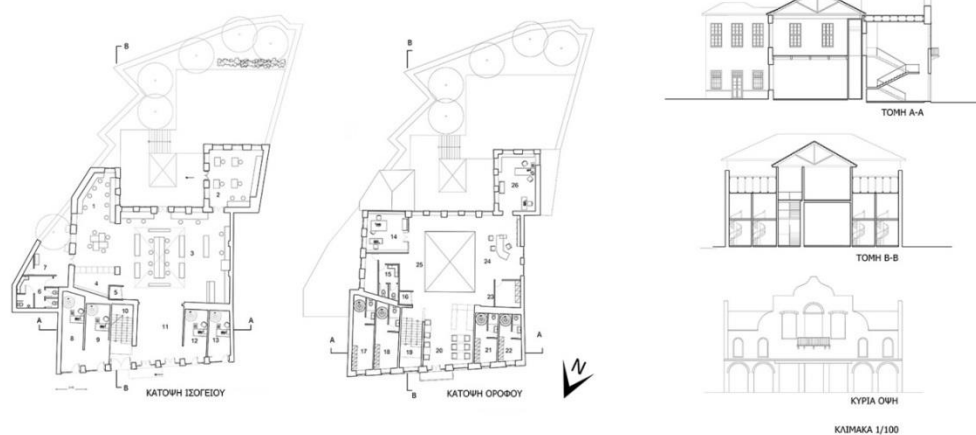
Χαρακτηριστικό του κτηρίου είναι η ιδιαίτερη μορφολογία της όψης με νεοκλασική συμμετρία και αναγεννησιακή γεωμετρία στο κεντρικό αέτωμα. Τα τόξα των παραθύρων και τα διακοσμητικά διαζώματα είναι κατασκευασμένα από εμφανείς συμπαγείς πλίνθους, ενώ οι στέψεις των τοίχων είναι διαμορφωμένες από τραβηχτά κυμάτια. Ο φέρων οργανισμός του κτηρίου αποτελείται από πέτρινους τοίχους οι οποίοι ενισχύονται από οριζόντιες ξυλοδεσιές, ενώ τα μεσοπατώματα φέρονται από υποστυλώματα και ράβδους μορφοσιδήρου.

Τώρα το κτήριο είναι απογυμνωμένο από τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του, χωρίς να έχει προηγηθεί λεπτομερής αποτύπωσή τους. Τα μεσοπατώματα έχουν καθαιρεθεί, όπως και το κλιμακοστάσιο, και έχει διατηρηθεί μόνο το λίθινο κέλυφος του κτηρίου.

Προτείνουμε το συγκεκριμένο κτήριο για τη στέγαση της διοίκησης και της κεντρικής βιβλιοθήκης των σχολών όχι μόνο λόγω μεγέθους αλλά και λόγω της σημασίας για το δήμο Ιωαννιτών, την οποία είχε ανέκαθεν με κάθε λειτουργία που στέγαζε στο παρελθόν. Σημαντικός παράγοντας για την επιλογή αυτή αποτέλεσε και η θέση του στον άξονα της οδού Ανεξαρτησίας. Βρίσκεται στο μέσο της οδού και είναι όχι μόνο νοηματικά αλλά και χωρικά το κέντρο του συνόλου.

Πιο συγκεκριμένα χωροθετούμε στο ισόγειο την κεντρική βιβλιοθήκη, ενώ στους χώρους της πρόσοψης γραφεία ενημέρωσης, διασύνδεσης και εξυπηρέτησης των πολιτών. Στον όροφο στεγάζονται οι λειτουργίες της διοίκησης, το γραφείο του διευθυντή, το διοικητικό προσωπικό, όπως επίσης και το αρχείο, το πρωτόκολλο και η γραμματεία.

Για την άνοδο στον όροφο χρησιμοποιείται ένα κλιμακοστάσιο, η θέση του οποίου διατηρείται ως είχε στην πρόσοψη και με άμεση πρόσβαση από το δρόμο. Η κατακόρυφη κίνηση συμπληρώνεται με έναν ανελκυστήρα κοντά στην είσοδο με πρόσβαση μέσα από τον χώρο της βιβλιοθήκης.

Ζ. ΚΤΗΡΙΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Η. Πρότυπη σχολή (υφαντικής)

Γενικά τα νοικοκυρόσπιτα ήταν κυρίως λίθινα με μία κύρια είσοδο και μια βοηθητική στο ισόγειο, ενώ στον όροφο είχαν παράθυρα και ένα κεντρικό

μπαλκόνι. Πολλά από αυτά όμως έχουν ήδη υποστεί αλλαγές με περιμετρικά μπετονένια δοκάρια, ώστε να μπορούν να καθαιρεθούν οι λίθινοι τοίχοι στο ισόγειο και να μπουν βιτρίνες καταστημάτων. Τα περισσότερα από αυτά είναι σοβατισμένα. Τα πρώην ξύλινα κουφώματά τους έχουν αφαιρεθεί και έχουν αντικατασταθεί με σύγχρονα αλουμινένια, ενώ έχουν μπει τέντες, ώστε να προστατεύεται η βιτρίνα του μαγαζιού. Γενικά παραπέμπουν σε σύγχρονα κτήρια, διατηρώντας όμως το αρχικό μέγεθος τους και τα αρχικά ανοίγματα του ορόφου. Συγκεκριμένα στο παράδειγμά μας έχουμε επιλέξει ένα κτήριο το οποίο έχει υποστεί τέτοιες αλλαγές και στο οποίο μετά από επιτόπια παρατήρηση διαπιστώσαμε ότι έχει καθαιρεθεί το αρχικό ξύλινο ενδιάμεσο επίπεδο και έχει αντικατασταθεί από μπετονένια πλάκα. Στο ύψος της οροφής του ισόγειου έχει μπει περιμετρικό μπετονένιο δοκάρι, ενώ οι μεσοτοιχίες παραμένουν λίθινες. Το κτήριο στεγάζεται με μια πρόχειρη κατασκευή από λαμαρίνες με δικλινή στέγη χωρίς μόνωση και χωρίς ταβάνωμα.

Η κεντρική ιδέα της συνθετικής πρότασης για τη σχολή βασίζεται στην προσπάθειά μας να προβάλλουμε την εκπαιδευτική διαδικασία, που λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό του κτηρίου, προς τον εξωτερικό δημόσιο χώρο, χωρίς όμως να μπορεί να εισβάλει η οχλαγωγία του δημόσιου στο εσωτερικό του. Αποφασίσαμε επομένως να δημιουργήσουμε μια δική μας 'βιτρίνα' της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε υποχώρηση, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μια έμμεση πρόσκληση στους περαστικούς και καθιστώντας ασαφή το διαχωρισμό μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Μέσω της υποχώρησης αυτής δημιουργούνται δύο έμμεσες πλάγιες είσοδοι και ένας χώρος υποδοχής, από τον οποίο διαφαίνεται το εσωτερικό της σχολής. Συνεχίζουμε δηλαδή να χρησιμοποιούμε τη λογική της βιτρίνας, την οποία όμως μεταφέρουμε προς το εσωτερικό του κτηρίου, για να προσελκύσουμε τον περαστικό. Θέλαμε επίσης να υπάρχει οπτική σύνδεση του ορόφου με το ισόγειο και γι' αυτό το λόγο καθαιρέσαμε το μισό της πλάκας του ορόφου, ώστε το υπόλοιπο να λειτουργεί ως πατάρι.

Το ισόγειο χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο, από το οποίο γίνεται και η είσοδος, είναι συνεπίπεδο με τον δρόμο και ενοποιεί το μέσα με το έξω. Σ' αυτό γίνονται τα πρακτικά εργαστηριακά μαθήματα, τα οποία είναι και αυτά που εκτίθενται άμεσα στους περαστικούς. Στο δεύτερο και κατά 50 εκατοστά υπερυψωμένο επίπεδο τοποθετούμε τους βοηθητικούς χώρους, το γραφείο του διευθυντή και το χώρο των μηχανημάτων ψηφιακής επεξεργασίας και εκτύπωσης.

Τέλος στον όροφο τοποθετούμε την θεωρητική διδασκαλία και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που την συμπληρώνουν.

ΟΔΟΣ ΑΝΕΜΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΚΑΤΩΦΗ ΟΡΟΦΟΥ

ΚΑΤΩΦΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

Χώρα εκπόλευσης: 84,25 τ.μ.
 Γραφείο διευθυντή: 4 τ.μ.
 Βασική έκταση: 8 τ.μ.
 Σύνολο: 110 τ.μ.

ΤΟΜΗ Α-Α'

ΤΟΜΗ ΕΚΚΑΡΣΙΑ

ΑΡΧΙΚΑ ΣΚΙΤΣΑ

Η εργασία για το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα για το σπίτι βασίζεται στην προσπάθεια για τη προώθηση των οικολογικών δεδομένων που λαμβάνονται από τις αρχές της αρχιτεκτονικής. Το πρόγραμμα είναι βασισμένο στην αρχική ιδέα του αρχιτέκτονα να δημιουργήσει ένα σπίτι που είναι φιλικό προς το περιβάλλον και που μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο για άλλους. Η εργασία για το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα βασίζεται στην αρχική ιδέα του αρχιτέκτονα να δημιουργήσει ένα σπίτι που είναι φιλικό προς το περιβάλλον και που μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο για άλλους. Η εργασία για το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα βασίζεται στην αρχική ιδέα του αρχιτέκτονα να δημιουργήσει ένα σπίτι που είναι φιλικό προς το περιβάλλον και που μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο για άλλους.

**Η. ΠΡΟΥΤΥΠΗ ΣΧΟΛΗ (ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ)
 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ**

ΦΥΛΛΑ CORTEX 3MM
 ΥΓΡΟΜΟΝΩΣΗ
 ΠΕΤΡΟΒΑΜΒΑΚΑΣ ΣΩΜΗ
 ΦΡΑΓΜΑ ΥΔΡΑΤΗΘΩΝ
 ΠΕΤΡΟΒΑΜΒΑΚΑΣ ΣΩΜΗ

1.

2.

4.

3.

ΚΛΙΜΑΚΑ 1/20

ΠΕΤΡΟΒΑΜΒΑΚΑΣ ΣΩΜΗ
 ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ

ΠΕΤΡΙΝΟΣ ΤΟΥΒΟΣ

1.

2.

3.

4.

ΚΛΙΜΑΚΑ 1/5

ΚΛΙΜΑΚΑ 1/2

ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
 ΒΕΡΦΕΡΟΜΟΝΩΣΗ ΣΩΜΗ
 ΠΛΑΚΑ ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΟΥ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑΤΟΣ ΣΩΜΗ

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΣΧΟΛΗΣ

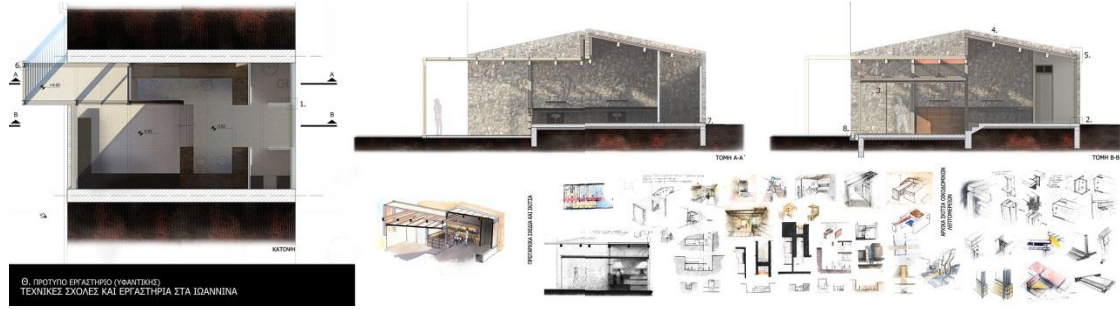
Θ. Πρότυπο εργαστήριο (υφαντικής)

Με τη συγκεκριμένη συνθετική επίλυση θέλουμε να πετύχουμε δυο στόχους. Στοχεύουμε πρώτον στο να ικανοποιεί η μορφή του κτηρίου τις λειτουργίες του εσωτερικού του και δεύτερον στο να λειτουργεί το κτήριο αντιληπτικά στους εξωτερικούς παρατηρητές ως μέρος του δικτύου και μάλιστα με συγκεκριμένη λειτουργία. Εξ ορισμού επομένως διαρρηγνύουμε τις έννοιες του μέσα και του έξω και του σαφούς διαχωρισμού τους και προσπαθούμε να προβάλουμε αυτή μας την πρόθεση στο περιορισμένο πλάτος των αραστών. Πρέπει δηλαδή η βιτρίνα μας να γίνει γεγονός και να αποκτήσει βιωματικό χαρακτήρα.

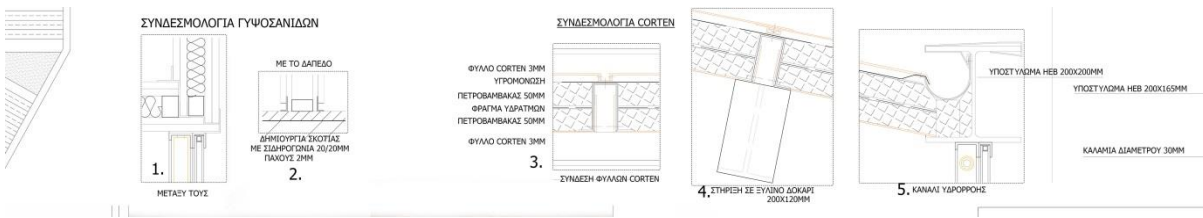
Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι μέσω αυτής της επέμβασης θέλουμε να πατήσουμε πάνω στο ίχνος του παρελθόντος όχι μόνο ιδεολογικά αλλά και μέσω της σύνθεσης και να χρησιμοποιήσουμε αυτό το ίχνος ως υπόβαθρο του νέου που δημιουργούμε. Έπρεπε λοιπόν να βρούμε το αναφορικό στοιχείο του παρελθόντος και το αναφορικό στοιχείο του παρόντος και να τα ενοποιήσουμε σε μια σύνθεση. Γι' αυτό λοιπόν διατηρήσαμε τις υπάρχουσες λίθινες μεσοτοιχίες, οι οποίες στο παρελθόν όριζαν το εύρος του κάθε καταστήματος και λειτουργούσαν ως στηρίξεις για τις στέγες από κεραμίδι ή τσίγκο, και κρατάμε τις αναλογίες και την κλίμακα στις υφιστάμενες βιτρίνες, τονίζοντας όμως ταυτόχρονα και μορφολογικά τη νέα λειτουργία (αυτή της πρακτικής άσκησης) με την τοποθέτηση μιας ζώνης εργασίας η οποία προβάλλει στον πεζόδρομο.

Διαχωρίζουμε λοιπόν τις λειτουργίες του εσωτερικού σε τρεις σαφείς όγκους, οι οποίοι είναι ευδιάκριτοι ογκοπλαστικά. Ο κόκκινος όγκος προβάλλει στο δρόμο, παροτρύνοντας την εγκάρσια κίνηση στο εσωτερικό του εργαστηρίου. Ο μπλε όγκος λειτουργεί ως πωλητήριο και ως χώρος εργασίας του αρχιμάστορα-εκπαιδευτή, ενώ ο κίτρινος όγκος παίζει συμπληρωματικό ρόλο για τις υπόλοιπες λειτουργίες.

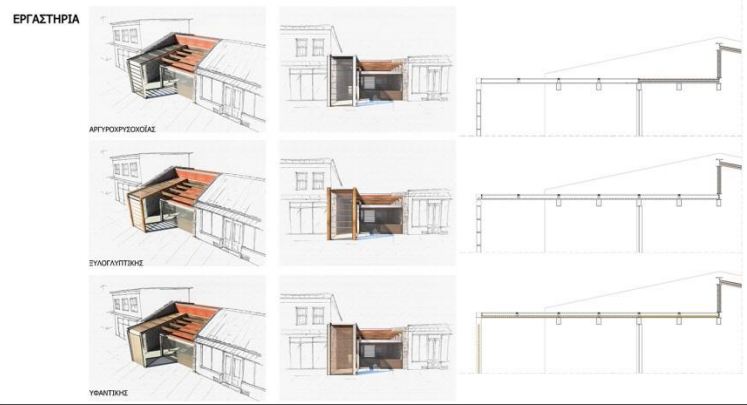
Σημαντικότερος από τους όγκους αυτούς είναι ο κόκκινος όγκος. Η προβολή της εισόδου στο δημόσιο χώρο λειτουργεί ενοποιητικά μεταξύ του μέσα και του έξω. Αυτό εξυπηρετεί και τη βασική συνθετική αρχή μας, που αφορά στην προβολή της λειτουργίας των εργαστηρίων, προβάλλοντας ταυτόχρονα και την ίδια την διαδικασία παραγωγής. Άρα ο επιμήκης όγκος λειτουργεί αφενός ως είσοδος και αφετέρου ως βιτρίνα σε υποχώρηση, όπου φαίνεται η μαθητεία και η εργασία στο εσωτερικό.

Θ. ΠΡΩΤΥΠΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩ (ΥΦΑΝΤΙΚΩ)
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

I. Υποδείγματα εργαστηρίων

Φωτογραφίες μακετών

Μακέτα τομής σχολής, κλίμακα 1:25

Μακέτα τομής εργαστηρίου, κλίμακα 1:20

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Γερόλυμπου - Καραδήμου, Αλέκα: *Μεταξύ Ανατολής και Δύσης:*

Βορειοελλαδικές πόλεις στην περίοδο των Οθωμανικών Μεταρρυθμίσεων, Βόλος, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Σέρρες, Αλεξανδρούπολη, Καβάλα, εκδ. Τροχαλία, Αθήνα, 1997.

Δημητριάδης, Ευάγγελος: *Το Βιλαέτι των Ιωαννίνων κατά τον 19^ο αιώνα:*

Γιάννενα, από την Πόλη Παζάρι στην Πόλη Πρακτορείο Ιστορική, Χωρολογική, Πολεοδομική, Κτιριολογική μελέτη, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1993.

Ζάχος, Αριστοτέλης: «*Αρχιτεκτονικά σημειώματα: Ιωάννινα*», περιοδικό

Ηπειρωτικά Χρονικά, τεύχος 3, Ιωάννινα, 1928.

Κουρμαντζής, Γιάννης: «*Από τη βυζαντινή στην οθωμανική πόλη (15ος – 18ος*

αιώνας)», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ήπειρος 15ος – 20ος αιώνας, εκδ.

Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννίνων, Γιάννινα, 1987.

Λαμπρίδης, Ιωάννης: *Ηπειρωτικά Μελετήματα*, τομ. Β', εκδ. Εταιρείας

Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα, 1971, (φωτογραφική ανατύπωση της έκδοσης του 1887).

Λουκάκης, Παύλος: «*Το γιαννιώτικο σπίτι*», Φροντηριακά εργασία Α': Το

Ελληνικό Λαϊκό Σπίτι, επιμ. Π. Α. Μιχελής, εκδ. Εθνικού Μετσόβιου

Πολυτεχνείου, Αθήνα, 1981.

Ντάτση, Ευαγγελία: «*Ένας άγνωστος πολεοδομικός χάρτης των Γιαννίνων*

του 1902», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ήπειρος 15ος - 20ος αιώνας, εκδ.

Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννίνων, Γιάννινα, 1987.

Παπασταύρος, Αναστάσιος: *Ιωαννίνων Εγκώμιον: Το παρελθόν που δεν*

χάθηκε, Ιωάννινα, 1998.

Παπασταύρος, Αναστάσιος: *Τα Γιάννενα του 19ου αιώνα, όπως τα περιέγραψαν και τα απεικόνισαν οι ξένοι περιηγητές (Λεύκωμα)*, εκδ. Τυποεκδοτική Ηπείρου, Γιάννενα, 1994.

Ριζάρειο Ίδρυμα: *Ιωάννινα 1890 -1950*, εκδ. Ολκός/ Ριζάρειο Ίδρυμα, Αθήνα, 1996.

Ρογκότη - Κυριοπούλου, Δήμητρα: «*Γιάννινα: Το εμπορικό κέντρο*», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ήπειρος 15ος - 20ος αιώνας, εκδ. Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννίνων, Γιάννινα, 1987.

Ρογκότη - Κυριοπούλου, Δήμητρα: «*Γιάννινα*», Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική. Θεσσαλία Ήπειρος, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 1988.

Σινίκη - Παπακώστα, Νίτσα: *Παλιά Γιάννινα*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, 1986.

Χαρίσης, Βασίλης: *Ιωάννινα. Ίδρυση - Χωροταξικός ρόλος - Μορφή της πρωτοβυζαντινής πόλης*, εκδ. Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα, 2003.

Χατζάκης, Αλέξης: «*Γιάννενα: Ιστορική εξέλιξη της πόλης*», περιοδικό Αντί, τεύχος 179/ 5- 6- 1981 (Αφιέρωμα στα Γιάννενα).

Δ.Χατζής, «*Το τέλος της μικρής μας πόλης*», εκδ. ΡΟΔΑΚΙΟ, 2009

Εργασίες

Σχολή πλαστικών τεχνών στις στοές των Ιωαννίνων, Κούμπουλη Αλεξάνδρα, Μαντζούφας Σεραφείμ, διπλωματική εργασία Ε.Μ.Π. , επιβλ. Κίρης Ιωάννης, Μπελαβίλας Νίκος, Μάρτιος 2013.

Διαπλέκοντας στο υδάτινο όριο των Ιωαννίνων-Η επαγγελματική παράδοση στη σύγχρονη πόλη, Παρσκευοπούλου Ασημίνα, Ε.Μ.Π., επιβλ. Παπαϊωάννου Αναστάσιος, Ιούλιος 2013.

Εργαστήρια στα Άνω Πετράλωνα, Βλάχος Περικλής, Κατερίνα Μπαλή, Ε.Μ.Π., επιβλ. Παπαϊωάννου Αναστάσιος, Ιούλιος 2012.

Επανάχρηση συγκροτήματος νεοκλασικών κτιρίων στην οδό Πειραιώς - εργαστήρια αναβίωσης παλιών επαγγελμαμάτων, Γιαννοπούλου Ναταλία-Αρίστη, Κουτσανέλλου Γεωργία, Ε.Μ.Π., επιβλ. Αλεξάνδρου Ελένη, Γυφτόπουλος Σταύρος, 2013.

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.agon.gr/news/117/ARTICLE/20476/2013-02-16.html>

http://www.amio.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=27

<http://www.zosimaia.gr/?page=article&id=52>

<http://wikimapia.org/#lang=el&lat=39.667024&lon=20.859920&z=18&m=b>

<http://griechenland.ahk.de/gr/ekpaideysi/ditti-ekpaideysi/>

<http://www.bibb.de/de/62667.htm>

<http://www.tinosartschool.gr/>

<http://www.e-tinos.gr/index.php/chrisima/sholi-kalon-tehnon.html>

http://www.oaed.gr/index.php?option=com_content&view=category&id=86&lang=el

<http://www.zosimaia.gr/?page=article&id=47>

<http://cultureportalweb.uoi.gr/>

<http://www.localit.gr/archives/51054>

<http://www.heraklis.eu/etaireia.php>

<http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/254/1/Ptychiaki31.pdf>

<http://www.ipeirotika.gr/to-lixnari/item/412-%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%B7%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%85%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AD%CF%84%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82-%CF%83%CE%B5-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%B2%CE%AF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BF>

http://www.ogeeka-dimitra.org.gr/eisagogi/tee_ioanninon.htm

<http://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/epaggelmatika/epas/752-wrologio-programma-epas-epaggelmatikes-scholes.html>

http://www.jewelpedia.com/spoudes_kosmimatos.php

<http://www.potterymuseum.gr/pub/Category.asp?lang=gr&catid=32>

<http://gis.ktimanet.gr/wms/ktbasemap/>

http://www2.cytanet.com.cy/techpaph/Prog_Math_tech_Practikis.htm

http://ikaros.teipir.gr/textile/studies_gr.htm

http://ikaros.teipir.gr/textile/courses_outline_gr.pdf

<http://geodata.gov.gr/maps/>

http://www.eetaa.gr:8080/kodikas/k_arthra.jsp?arthro=13

http://24dim-ioann.ioa.sch.gr/2013_palia_agora_ton_ioanninon.html

<http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=31379>

<http://www.travelioannina.com/liampej.php>

http://alekosdigital.blogspot.gr/2010/04/blog-post_6115.html

<http://egiannina.wordpress.com/2013/05/09/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%82-%CE%B2%CF%81%CF%8D%CF%83%CE%B5%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B9%CF%89%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%AF%CE%BD%CF%89%CE%BD/>

http://www-ioa.epcon.gr/Buildings/Buildings_files/Buildings.asp?Last=1&BuildingID=21

http://www-ioa.epcon.gr/Buildings/Buildings_files/Buildings.asp?BuildingID=38&Last=36

<http://www.didaktorika.gr/eadd/>

<http://epas-stemn.ark.sch.gr/>

http://www.epil.gr/epaggelmata/efarmosmenon_texnon/argiroxrisoxoos.htm

<http://www.metallostudio.com/betaalphasigmatokappa941sigmaf-tauepsilonchinuiotakappa941sigmaf1.html>

http://www.window.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=140

<http://www.be.all.biz/el/ikhomonotik-pnel-g34546#show0>

<http://test.noc.duth.gr/prod/sound/absorb/teknofon/>

http://www.fibrotermica.gr/gr/fibrorock_prices.php?id=33

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε πολύ όσους μας βοήθησαν για το πέρας της διπλωματικής μας εργασίας που σηματοδοτεί και το τέλος ενός μεγάλου εκπαιδευτικού κεφαλαίου. Συγκεκριμένα ευχαριστούμε θερμά:

Τον επιβλέποντα κο Π.Βασιλάτο για την πολύ υπομονή του και τη διάθεσή του να μοιραστεί μαζί μας τις γνώσεις και τις γνώμες του μέσω πολύωρων διορθώσεων.

Τον κο Σαρηγιάννη για τις συμβουλές του επί πολεοδομικών θεμάτων
Την Φ.Βαταβάλη για απαντούσε στα ερωτήματά μας και για το έργο της για τα Γιάννενα που αποτέλεσε πλούσια πηγή πληροφοριών και για μας.

Τον κο Σμύρη που άνοιξε το γραφείο του, το σπίτι του και τους πολύ παλιούς πολεοδομικούς χάρτες ξεδιπλώνοντας την ιστορία των Ιωαννίνων.

Τον συνάδελφο και μάστορα Η.Χαρίτο που μας βοήθησε να κατανοήσουμε την προοπτική του εγχειρήματός μας.

Τον αρχιμάστορα Α.Βέργο που όντας ένας από τους δύο εναπομείναντες μαστόρους-κωδωνοποιούς μας βοήθησε να αντιληφθούμε την πραγματική διάσταση της εμπορικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας στην οδό Ανεξαρτησίας τότε και τώρα.

Τους γονείς και τους φίλους μας για την πολυετή ηθική και οικονομική υποστήριξη.